

EKSTERNA (KOMERCIJALNA) REVIZIJA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA PRIHVATANJE KLIJENTA

PRIHVATANJE KLIJENTA KAO POČETNA FAZA REVIZIJE

Pre donošenja odluke prihvatiti ili ne prihvatiti novog klijenta revizor vrlo predano prikuplja informacije o njemu, njegovom poslovanju i svemu što dolazi u kontakt sa njim. Pre donošenja odluke ni u jednom trenutku se ne može sa sigurnošću tvrditi da ima dovoljno informacija da bi se rizik smatrao zanemarljivim.

POZNAVANJE KLIJENTOVOG POSLOVANJA

Sakupljanjem informacija o novom klijentu revizor procenjuje inherentni rizik, kontrolni rizik i mogući detekcioni rizik. Do informacija je moguće doći raznim kanalima kao što su:

- Prethodno iskustvo s takvim i sličnim preduzećima i delatnostima,
- Prethodni revizor,
- Razgovor s rukovodećim osobljem u preduzeću novom klijentu,
- Kontakti sa osobljem iz interne kontrole,
- Pregled izveštaja interne revizije.
- Razgovor s uglednim ljudima van preduzeća (kupcima, dobavljačima, konkurentskim preduzećima),
- Publikacije vezane za datu delatnost (na primer, državne statistike, pregledi, tekstovi, trgovački časopisi, izveštaji koje su izdale banke i agenti za trgovinu hartijama od vrednosti, finansijski časopisi).
- Zakonodavstvo i propisi koji tangiraju poslovanje preduzeća klijenta, itd....

POZNAVANJE KLIJENTOVOG POSLOVANJA

Dobar izvor informacija su razgovori s upravom i službenicima klijenta o temama kao što su:

- Promene u upravi, organizacionoj strukturi i aktivnostima klijenta,
- Uticaj pozitivne zakonske regulative na poslovanje klijenta,
- Tekuće ili potencijalne finansijske teškoće ili računovodstveni problemi,
- Povezana lica,
- Novi kapaciteti i druge promene obima poslovne aktivnosti,
- Promene proizvodnog ili uslužnog programa,
- Promene informacionog sistema,
- Promene računovodstvenog sistema i sistema interne kontrole,

PRETHODNI REVIZOR

Ako postoji prethodni revizor, IFAC-ov Kodeks etike za profesionalne računovođe stavlja u obavezu novom revizoru da stupi u neposrednu vezu sa prethodnim revizorom. Kod nas je, manje - više, praksa da nema komunikacije između revizora. Oštra konkurencija i nedostatak kontrolnih organa dovode do takve situacije.

POSTOJEĆI KLIJENTI

Ako je sa nekim od postojećih klijenata:

- bilo problema u komunikaciji i saradnji,
- bilo ograničenja u vršenju revizije,
- bilo problema oko prihvatanja korekcija,
- bilo problema oko prihvatanja mišljenja, itd.. mora se dobro analizirati svaki slučaj i doneti odluku da li situaciju u budućnosti rešiti na jedan od sledećih načina: podići cenu angažovanja, obaviti dodatne pripreme, postaviti uslove za nastavak saradnje, odustati od dalje saradnje i tražiti za kompenzaciju novog klijenta za kojeg se smatra da je prihvatljiviji od postojećeg.

KORIŠĆENJE USLUGA DRUGOG REVIZORA

ISA 600 je standard koji se definiše proces korišćenja usluga drugog revizora. Revizor koji je odgovoran za izveštavanje je *glavni revizor*. Glavni revizor angažuje drugog revizora i mora sagledati kakav će uticaj na proces revizije imati angažman *drugog revizora*. Svu odgovornost za rad svog personala pa i drugih revizora snosi glavni revizor.

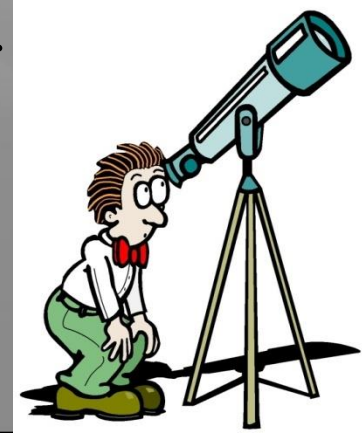
Many eyes make light work

KORIŠĆENJE RADA EKSPERATA

U nekim slučajevima kao što je revizija poljoprivrede, procesne hemije, vazduhoplovnih kompanija i slično revizor ne može da obavi neke od testova. Te testove moraju da obave posebni eksperti za složena pitanja kojima treba verifikovati neka stanja. Na osnovu nalaza i mišljenja eksperta revizor može da stekne razumno uveravanje da bi mogao formirati svoj revizorski stav.

ISA 620 definiše eksperta (specijalistu) kao osobu, ili firmu, koja poseduje specijalnu veštinu, znanje i iskustvo iz određene oblasti izvan oblasti računovodstva i revizije.

USLOVI ANGAŽOVANJA REVIZORA

ISA 210, nalaže da "revizor i klijent treba da se dogovore o uslovima angažovanja". Pod uslovima se podrazumeva dogovor o sledećim elementima:

- šta treba uraditi,
- u kom roku,
- koji stručni tim treba to da uradi,
- koliko će to koštati, i
- u kojim rokovima treba obaviti plaćanja.

Kod nas se ovakve stvari definišu ugovorom o vršenju revizije. Na Zapadu se to reguliše pismom o angažovanju.

PISMO REVIZORA O ANGAŽOVANJU

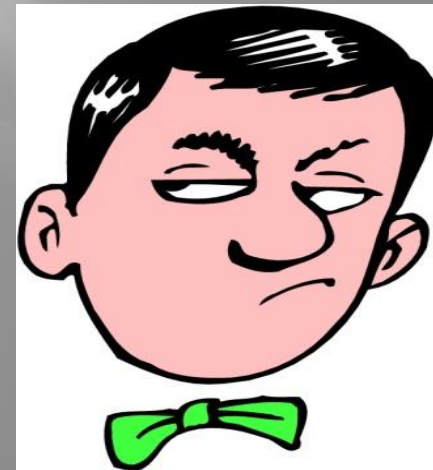
Pismo o angažovanju obično sadrži:

- Cilj i svrhu revizije finansijskih izveštaja;
- Odgovornost uprave za finansijske izveštaje;
- Obim revizije,
- Regulatorna na osnovu koje se obavlja revizija;
- Korišćenje rezultata revizije;
- Napomena da pored svih faktora kontrole u preduzeću i detaljnih testova revizije, postoji visoka sigurnost neotkrivanja nekih netačnosti i nepravilnosti koje mogu biti i materijalne po svom obimu;
- Zahtev da se revizoru pruže svi podaci koje traži;
- Konkurencija i tržište revizije;
- Cena revizije ;
- Kvalitet revizijskih usluga;

DEFINISANJE OPŠTEG CILJA REVIZIJE

Postoje tri osnovna koncepta revizije:

1. koncept rizika,
2. koncept značajnosti (materijalnosti), i
3. koncept dokaza.

DEFINISANJE CILJEVA REVIZIJE NA OSNOVU IZJAVA UPRAVE

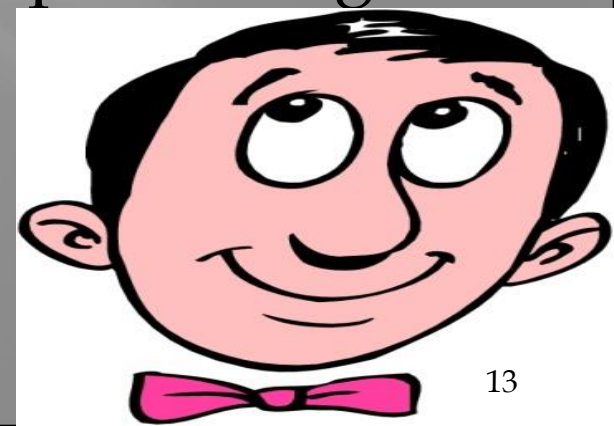
Menadžment uobičajeno tvrdi "da su finansijski izveštaji kompanije pripremljeni u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima". Zadatak revizora je da proveri da li je ta tvrdnja tačna. U postupku proveravanja ispravnosti izjava menadžmenta revizor treba u svojim proverama da prođe kroz sledeće kategorije:

- Postojanje
- Prava i obaveze
- Nastanak poslovne transakcije
- Kompletnost
- Procena
- Vrednovanje
- Prezentacija i objavljivanje

RIZIK I ZNAČAJNOST U POSTUPKU REVIZIJE

U obavljanju revizije evidentne su dve vrste rizika. Prva vrsta rizika proističe iz mogućeg odnosa sa firmom klijentom. Druga vrsta rizika je da revizor može dati netačan izveštaj, odnosno mišljenje o reviziji finansijskih izvještaja, na primer, pozitivno revizorsko mišljenje o finansijskim izveštajima a koji su značajno pogrešno iskazani, ili negativno mišljenje za finansijske izveštaje koji su tačni i korektni. Nema međunarodnih standarda za merenje poslovnog rizika u reviziji.

Rizik i značajnost u postupku revizije

- ▣ Pre svake revizije neophodno je odgovoriti na sledeća pitanja:
  1. Ima li problema u privrednoj grani u kojoj je potencijalni klijent revizije?
  2. Da li se finansijskim izveštajima i mišljenjima revizora posvećuje povećana pažnja?
  3. Ima li verovatnoće da će posle nepovoljnog mišljenja revizije nastupiti problemi u preduzeću ili će doći do smene menadžmenta?
- ▣ Materijalnost je druga važna tema u reviziji. Materijalnost ili značajnost se uvek odnose na pitanje tolerancije greške u radu revizora

REVIZIJSKI RIZIK

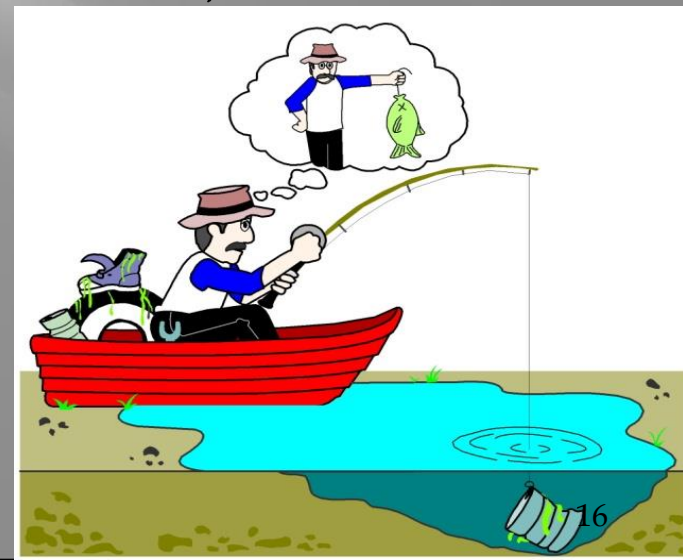
Rizik u reviziji proističe iz činjenice da revizor ili njegovo preduzeće imaju odgovarajući stepen neizvesnosti u revizijskom angažmanu. Ta neizvesnost može da bude posledica:

- mogućih nesporazuma sa personalom preduzeća klijenta i pored kvalitetnog rada,
- mogućih nesporazuma koji su posledica propusta obe strane i revizora i personala klijenta,
- nedostajućih informacija o preduzeću klijentu, njegovoj delatnosti i stanju u preduzeću,
- nesigurnosti u pogledu kompetentnosti dokaza koje revizor pribavi u toku svoga rada,
- nesigurnosti u pogledu verodostojnosti dokaza koje revizor pribavi u toku svoga rada,
- neefikasnosti interne kontrole klijenta,
- nesigurnost u pogledu tačnosti i korektnosti finansijskih izveštaja.

REVIZIJSKI RIZIK

Osnovni cilj utvrđivanja revizijskog rizika je da se blagovremeno pre ulaska u angažman sagleda i vrednuje revizijski rizik da bi se:

- realnije sagledalo potrebno vreme,
- realnije sagledala potreba u pogledu stručnog tima za rad,
- realnije sagledali finansijski efekti angažmana,
- realnije odredila cena revizijskog angažmana, itd..

REVIZIJSKI RIZIK

Rizik revizije predstavlja rizik da će revizor pogrešno dati potvrdno (nekvalifikovano) mišljenje o finansijskim izveštajima koji sadrže materijalnu grešku.

Poslovni rizik predstavlja rizik da će revizor pretrpeti gubitak ili štetu u svojoj stručnoj praksi zbog parnice ili nepovoljnog publiciteta u vezi sa revizijom.

Poslovni rizik se razlikuje od rizika revizije; međutim, revizor može odlučiti da prikupi više dokaza zbog povećanog poslovnog rizika. *Prema opšte prihvaćenim standardima revizije, revizor ne sme prikupiti manje dokaza zbog toga što vrši reviziju klijenta sa minimalnim poslovnim rizikom.*

REVIZIJSKI RIZIK

Opšteprihvaćen je stav da rizik revizije poseduje tri komponente:

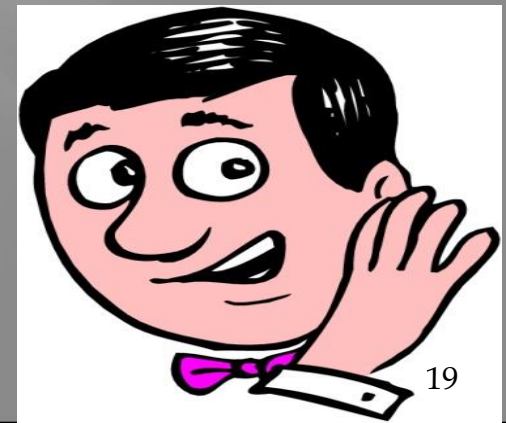
1. Inherentni rizik
2. Rizik kontrole
3. Rizik detekcije ili otkrivanja

MATERIJALNOST (ZNAČAJNOST)

Procena materijalnosti (značajnosti) treba da omogući odgovor na pitanja:

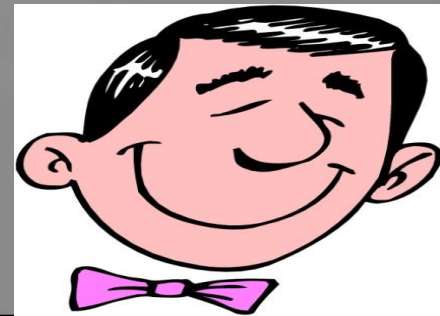
- koji obim revizijskog obuhvata je poželjan,
- koje su to stavke koje treba ispitati,
- da li neke vrednosti treba unapred favorizovati (iznosi veći od ....),
- da li je potrebno vršiti testiranje na temelju statističkog uzorka,
- da li primeniti slučajni ili stratifikovan uzorak, itd...

MATERIJALNOST (ZNAČAJNOST)

ISA 320 razmatra značajnost sa stanovišta korisnika finansijskih izveštaja:

Informacija je značajna ako bi njeno izostavljanje ili pogrešno iskazivanje mogli uticati na ekonomske odluke korisnika donesene na osnovu finansijskih izveštaja. Materijalnost (značajnost) zavisi od veličine stavke ili greške koje se procenjuju na osnovu konkretnih okolnosti u kojima je došlo do izostavljanja ili pogrešnog iskazivanja. Otuda materijalnost (značajnost) predstavlja pre neku vrstu praga ili tačke tolerancije, nego primarnu kvalitativnu karakteristiku koju informacija mora da ima ako pretenduje da bude korisna.

MATERIJALNOST (ZNAČAJNOST)

Kod predstavljanja računovodstvenih informacija, koncept značajnosti se primenjuje na tri načina:

- ❖ Ako je značajna, neka stavka računovodstvene informacije, treba je objaviti na način da bude relevantna i pouzdana.
- ❖ Ako je neka značajna stavka izostavljena ili pogrešno iskazana (iskazivana) neophodno je učiniti korekcije računovodstvenih informacija.
- ❖ Ako neka stavka računovodstvene informacije nije materijalna nije neophodno njeno navođenje u izveštaju, a u nekim slučajevima ne insistira se ni na korekciji, osim u slučaju kada to propisuje zakon ili nalaže profesionalna dužnost.

UOBIČAJENI POSTUPAK REVIZIJE

Revizija finansijskih izveštaja je sistemski proces koji počinje zahtevom klijenta revizorskom preduzeću za davanjem ponude za obavljanje revizije finansijskih izveštaja, a završava se izražavanjem mišljenja revizora u formi izveštaja.

UOBIČAJENI POSTUPAK REVIZIJE

Sama revizija uobičajeno prolazi kroz sledeće faze:

1. Prihvatanje klijenta
2. Planiranje revizije
3. Testiranje i provođenje dokaznih postupaka
4. Procena i izveštavanje

PLANIRANJE REVIZIJE

Cilj Odrediti nivo rizika koji zahteva revizijski angažman, potom potreban obim angažovanja, potrebne dokaze i na kraju revizijske tehnike kojima će se prikupiti potrebni revizijski dokazi koji su neophodni da bi revizor stekao uverenje da ne postoje značajno pogrešne tvrdnje u finansijskim izveštajima.

Postupci

- Dobiti informacije o prošlom poslovanju kompanije, o specifičnostima i okolnostima poslovanja u datoj preovlađujućoj privrednoj grani ili delatnosti u kojoj je preduzeće klijent,
- Proučiti zakonsku regulativu koja bi bila specifična za poslovanje preduzeća klijenta,
- Obraditi zaključne listove, bilanse i revizijske izveštaje za prethodne tri godine
- Obaviti preliminarne analitičke postupke;
- Izvesti postupke radi prikupljanja podataka o radu interne kontrole;
- Na osnovu planiranih dokaza, proceniti rizik i utvrditi prag materijalnosti;
- Pripremiti program revizije.

TESTIRANJE I PROVOĐENJE DOKAZNIH POSTUPAKA

Cilj Testiranje radi sakupljanja dokaza koji podupiru istinitost, tačnost i objektivnost finansijskih izveštaja.

Postupci

- Testovi funkcionisanja i sprovođenja kontrola u preduzeću;
- Dokazni testovi transakcija;
- Analitički postupci;
- Pribavljanje konfirmacija za određena stanja konta;
- Testovi salda računa;
- Kompletiranje pravne (vlasničke dokumentacije i ugovora) dokumentacije;
- Dobijanje pisanih izjava uprave o finansijskim izveštajima; i
- Konačno kompletiranje dokaza i traženje neevidentiranih obaveza.

PROCENA I IZVEŠTAVANJE

Cilj Okončati postupak revizije i izdati mišljenje.

Postupci

- Izvršiti generalno sagledavanje prikupljenih dokaza, proceniti njihov kvantitet i kvalitet i definisati eventualne slabosti u obavljenoj reviziji;
- Ukoliko nema dovoljno kvalitetnih dokaza odlučiti da se obavi dodatno prikupljanje ili okončati reviziju sa većim rizikom od planiranog;
- Ako postoji ograničenje u vršenju revizije zauzeti stav o narednim aktivnostima i potezima;
- Izvesti postupke radi utvrđivanja naknadnih događaja;

Procena i izveštavanje

- Proučiti finansijske izveštaje i prateće napomene i priloge te detektovati eventualne slabosti nevezane za dokaze;
- Formirati predlog revizijskog mišljenja;
- Pripremiti bitna pitanja za razgovor sa partnerima u reviziji;
- Pripremiti bitna pitanja za razgovor sa direktorom preduzeća klijenta;
- Obaviti određena usaglašavanja;
- Dati odgovarajuće korekcije kao uslov za davanje odgovarajućeg revizijskog mišljenja i obaviti kontrolu primene istih u računovodstvu;
- Pripremiti izveštaj o reviziji finansijskog izveštaja ili obavestiti klijenta o povlačenju iz posla;
- Prezentirati revizijski izveštaj skupštini akcionara preduzeća klijenta.